

Разборська Олена Олександрівна

*кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку, аналізу і аудиту
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Разборська Елена Александровна

*кандидат экономических наук,
доцент кафедры учета, анализа и аудита
Донецкий национальный университет имени Василия Стуса*

Razborska Elena

*Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department of Accounting, Analysis and Auditing
Vasyl` Stus Donetsk national university*

Хабік Христина Олександрівна

*магістр кафедри обліку, аналізу і аудиту
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Хабик Христина Александровна

*магистр кафедры учета, анализа и аудита
Донецкого национального университета имени Василия Стуса*

Khabik Khristina

*Master of the Department of Accounting, Analysis and Auditing
Vasyl` Stus Donetsk National University*

**ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ
В ІТ-СФЕРІ
ПРОБЛЕМЫ ФОРМИРОВАНИЯ НАЛОГОВОЙ ПОЛИТИКИ
УКРАИНЫ В ИТ-СФЕРЕ**

PROBLEMS OF FORMATION OF TAX POLICY OF UKRAINE IN THE IT SPHERE

Анотація. У статті розглянуто особливості оподаткування послуг ІТ-технологій в Україні. Визначено, що ІТ-технології є однією з пріоритетних галузей розвитку економіки України. Визначено, що ІТ-сфера для України має дуже важливе значення, адже на фоні загальної економічної та політичної кризи, ІТ-технології визначені в Україні однією з пріоритетних галузей розвитку економіки, про що свідчить значний внесок експортної індустрії в загальний ВВП країни та частка сплачених податків до бюджету держави. Досліджено та проаналізовано обсяг експорту ІТ-послуг з України. Визначено необхідність податкового регулювання системи оподаткування ІТ в Україні, розкрито основні завдання, принципи та фактори, на основі яких ґрунтується система оподаткування послуг ІТ-технологій. У процесі дослідження визначено за доцільне та було розглянуто податкові стимули (пільги), які застосовуються при оподаткуванні послуг ІТ-технологій в зарубіжних країнах. В Україні з усіх перерахованих пільг працює тільки звільнення від ПДВ на всі операції з поставки програмного забезпечення, тобто пільги застосовуються не певним суб'єктом, який отримав право на їх застосування, а всіма суб'єктами, які здійснюють відповідні операції. Отже, з'ясовано, що застосування такої пільги є не правом, а обов'язком платника податків. Визначено пріоритетні напрями оптимізації галузі ІТ-технологій. Визначено, що одним з головних чинників, що сприяє розвитку індустрії інформаційних технологій та ІТ-бізнесу в Україні є можливість використовувати спрощену систему оподаткування, так звану «третю групу», що наразі виступає аналогом систем стимулювання галузі в інших країнах. Тому для України, яка досі вдало конкурує на глобальному ринку,

необхідно створити податковий режим, схожий з такими, що діють у зарубіжних країнах-конкурентах.

Ключові слова: оподаткування, ІТ-технології, податкові пільги, ІТ-галузь.

Аннотація. В статье рассмотрены особенности налогообложения услуг ИТ-технологий в Украине. Определено, что ИТ-технологии являются одним из приоритетных отраслей развития экономики Украины. Определено, что ИТ-сфера для Украины имеет очень важное значение, ведь на фоне общего экономического и политического кризиса, ИТ-технологии определены в Украину одной из приоритетных отраслей развития экономики, о чем свидетельствует значительный вклад экспортной индустрии в общий ВВП страны и доля уплаченных налогов в бюджет государства. Исследованы и проанализированы объем экспорта ИТ-услуг из Украины. Определена необходимость налогового регулирования системы налогообложения ИТ в Украине, раскрыты основные задачи, принципы и факторы, на основе которых основывается система налогообложения услуг ИТ-технологий. В процессе исследования определены целесообразным и были рассмотрены налоговые стимулы (льготы), которые применяются при налогообложении услуг ИТ-технологий в зарубежных странах. В Украине из всех перечисленных льгот работает только освобождение от НДС на все операции по поставке программного обеспечения, то есть льготы применяются не определенным субъектом, получившим право на их применение, а всеми субъектами, осуществляющими соответствующие операции. Итак, установлено, что применение такой льготы является не правом, а обязанностью налогоплательщика. Определены приоритетные направления оптимизации области ИТ-технологий. Определены приоритетные направления оптимизации области ИТ-технологий.

Определено, что одним из главных факторов, способствующих развитию индустрии информационных технологий и ИТ-бизнеса в Украине есть возможность использовать упрощенную систему налогообложения, так называемую «третью группу», что сейчас выступает аналогом систем стимулирования отрасли в других странах. Поэтому для Украины, которая до сих пор успешно конкурирует на глобальном рынке, необходимо создать налоговый режим, схожий с действующими в зарубежных странах-конкурентах.

Ключевые слова: *налогообложение, ИТ-технологии, налоговые льготы, ИТ-отрасль.*

Summary. *The article considers the peculiarities of taxation of IT services in Ukraine. It is determined that IT technologies are one of the priority areas of economic development of Ukraine. It is determined that the IT sphere is very important for Ukraine, because against the background of the general economic and political crisis, IT technologies are identified in Ukraine as one of the priority sectors of economic development, as evidenced by the significant contribution of export industry to total GDP and taxes. to the state budget. The volume of exports of IT services from Ukraine is researched and analyzed. The necessity of tax regulation of the IT taxation system in Ukraine is determined, the main tasks, principles and factors on the basis of which the taxation system of IT technologies is based are revealed. In the course of the research, tax incentives (privileges) used in the taxation of IT services in foreign countries were identified as appropriate and considered. In Ukraine, of all these benefits, only VAT exemption applies to all software supply transactions, ie benefits are applied not by a specific entity that has received the right to use them, but by all entities that carry out the relevant transactions. Thus, it was found that the application of such a benefit is not a right but a duty of the taxpayer. Priority areas for optimizing the IT industry have been identified. The priority directions*

of optimization of the branch of IT technologies are defined. It is determined that one of the main factors contributing to the development of the information technology industry and IT business in Ukraine is the ability to use a simplified taxation system, the so-called "third group", which is currently analogous to industry incentive systems in other countries. Therefore, for Ukraine, which is still successfully competing in the global market, it is necessary to create a tax regime similar to those in force in foreign competitors.

Key words: *taxation, IT services, tax privileges, IT industry.*

Постановка проблеми. В Україні на вищому державному рівні курс щодо підтримки галузі високих технологій був узятий на початку 2016 року, і наразі розвиток вітчизняної індустрії інформаційних технологій є одним з пріоритетних напрямків внутрішньої політики країни. Інтерес до галузі обумовлений її унікальністю. Як показує досвід зарубіжних країн, її розвиток вносить значний внесок в економічне зростання країни, сприяє зростанню наукового потенціалу.

Оподаткування є одним з найбільш ефективних важелів проведення економічної політики, тому **предметом** даного дослідження є податкова політика України в сфері ІТ-індустрії.

Об'єктом дослідження є державні відносини щодо реалізації державної політики, які спрямовані на підтримку галузі високих технологій, а також розвиток податкового і суміжного з ним галузевого законодавства, що впливають на розвиток ІТ-індустрії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження складають праці таких фахівців, як А. Аристова, Гусейнова [1], В.О. Карпова [2], С. В.П. Синчак [8], А. О. Семенець, І. П. Косарева, Д. О. Гончарова [7].

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Головна мета дослідження – проаналізувати і надати оцінку ефективності податкової політики держави в області розвитку ІТ-індустрії.

Виклад основного матеріалу. У сучасному світі розвиток ІТ-технологій набирає усе більших обертів, а інформаційні послуги є невід'ємною частиною життя людства. ІТ-сфера для України має дуже важливе значення, адже на фоні загальної економічної та політичної кризи, ІТ-технології визначені в Україні однією з пріоритетних галузей розвитку економіки, про що свідчить значний внесок експортної індустрії в загальний ВВП країни та частка сплачених податків до бюджету держави. Обсяг експорту ІТ-послуг з України за період 2015-2018 років зріс на 66% (або 1,8 млрд дол.), на 2025 рік прогноз обсягу експорту становить 8,4 млрд дол. (табл. 1). Внесок експортної ІТ-індустрії в загальний ВВП країни у 2017 році становив 3,34%. ІТ-сфера займає третє місце за часткою у ВВП країни, поступаючись лише металургії та агросектору [4].

Таблиця 1

Фактичні та прогнозні обсяги експортної ІТ-індустрії

Показник	2015	2016	2017	2018	2020	2025
обсяги експортної ІТ-індустрії, млрд дол.	2,7	3	3,6	4,5	5,4	8,4

Джерело: складено автором на основі досліджень Асоціації ІТ-України

Серед основних завдань податкового регулювання суб'єктів ІТ вважаємо доцільним виділити наступні [3]:

– акумуляція фінансових ресурсів у централізованих бюджетних та позабюджетних фондах шляхом мобілізації податкових надходжень від суб'єктів ІТ;

– складання програм податкових надходжень від суб'єктів ІТ на коротко- та довгострокову перспективу з врахуванням поточної соціально-економічної ситуації та перспектив її зміни;

– формування принципів та бази оподаткування послуг ІТ;

– здійснення контролю над обсягом та структурою податкових надходжень від їх діяльності, удосконалення та спрощення процедури адміністрування;

– розробка пропозицій з оптимізації оподаткування послуг ІТ-технологій.

Варто також виокремити, що ІТ-сфера є однією з найбільших платників податків в Україні. Це є наслідком збільшення експорту послуг ІТ-технологій, високим курсом валюти, співробітництво ІТ-компаній з фізичними особами-підприємцями, які сплачують єдиний податок. Крім того, слід зауважити, що відповідно до податкового законодавства України, податкове навантаження для таких фізичних осіб є невеликим, порівняно з іншими країнами, що є привабливим для залучення у галузь ІТ-технологій вітчизняних фахівців, зокрема для роботи у міжнародних ІТ-компаніях.

Незважаючи на те, що чинне законодавство України націлене на полегшення роботи фізичних осіб-підприємців та фрілансерів, які надають ІТ-послуги дистанційно іноземним клієнтам, все ще існує цілий ряд обмежень для нормального функціонування ІТ-бізнесу [2].

Починаючи з 01.02.2015р. ІТ-компанії, суб'єкти господарської діяльності, знаходяться на загальній системі оподаткування (ставка податку на прибуток – 18%). Але, згідно з п. 26.1 підрозділу 2 розділу ХХ «Перехідні положення» Податкового кодексу України, до 1 січня 2023 року наступні операції з реалізації платником податків програмної продукції звільняються від оподаткування ПДВ [5]:

- результат комп'ютерного програмування у вигляді операційної системи, системної, прикладної, розважальної та/або навчальної комп'ютерної програми (їх компонентів), а також у вигляді інтернет-сайтів та/або онлайн сервісів;
- криптографічні засоби захисту інформації.

Слід звернути увагу на те, що супутні послуги (наприклад, установка, тестування програмного забезпечення, інформаційно-консультаційні послуги) не вважаються програмною продукцією і тому обкладаються ПДВ на загальних підставах [6].

Згідно з чинним законодавством України існує можливість перебувати на спрощеній системі обліку як для фізичних-осіб підприємців, так і для товариств з обмеженою відповідальністю, які відповідають встановленим вимогам і не перевищують граничний розмір доходу [8, с. 54].

Одним з головних чинників, що сприяє розвитку індустрії інформаційних технологій та ІТ-бізнесу в Україні є можливість використовувати спрощену систему оподаткування, так звану «третю групу», що наразі виступає аналогом систем стимулювання галузі в інших країнах. Інший чинник, який позитивно впливає не лише на ІТ-галузь, а й на інші індустрії, – це умови для вільного пересування фахівців між країнами та зрозумілий механізм налагодження законної підприємницької діяльності для іноземців в Україні. До цього часу в нашій країні існували обмеження, які значно ускладнювали співпрацю українських компаній з іноземцями як з фізичними особами-підприємцями [4].

Введення системи оподаткування для організацій в області інформаційних технологій є однією з останніх законодавчих ініціатив, спрямованої на виправлення ситуації, що склалася і створення ефективного пільгового режиму оподаткування для ІТ-компаній.

Країни ЄС, а також розвинені країни світу вже давно усвідомили перспективи розвитку інноваційних продуктів, які можуть створюватися як в ІТ-індустрії, так і в інших галузях економіки. Тому в світовій практиці існують спеціальні режими оподаткування ІТ-послуг, які поширюються на всі галузі економіки. У різних країнах світу застосовуються наступні податкові стимули для R & D діяльності: податкове вирахування, податковий кредит, пільгові ставки, прискорена амортизація і різні гранти.

При цьому в різних країнах застосовують різні комбінації податкових стимулів. Вони направлені на зниження ПДВ, податку на прибуток, податку на приріст капіталу і, іноді, - податку на доходи фізичних осіб [1].

У процесі дослідження вважаємо за доцільне розглянути податкові стимули (пільги), які застосовуються при оподаткуванні послуг ІТ-технологій в зарубіжних країнах (див. рис. 1).

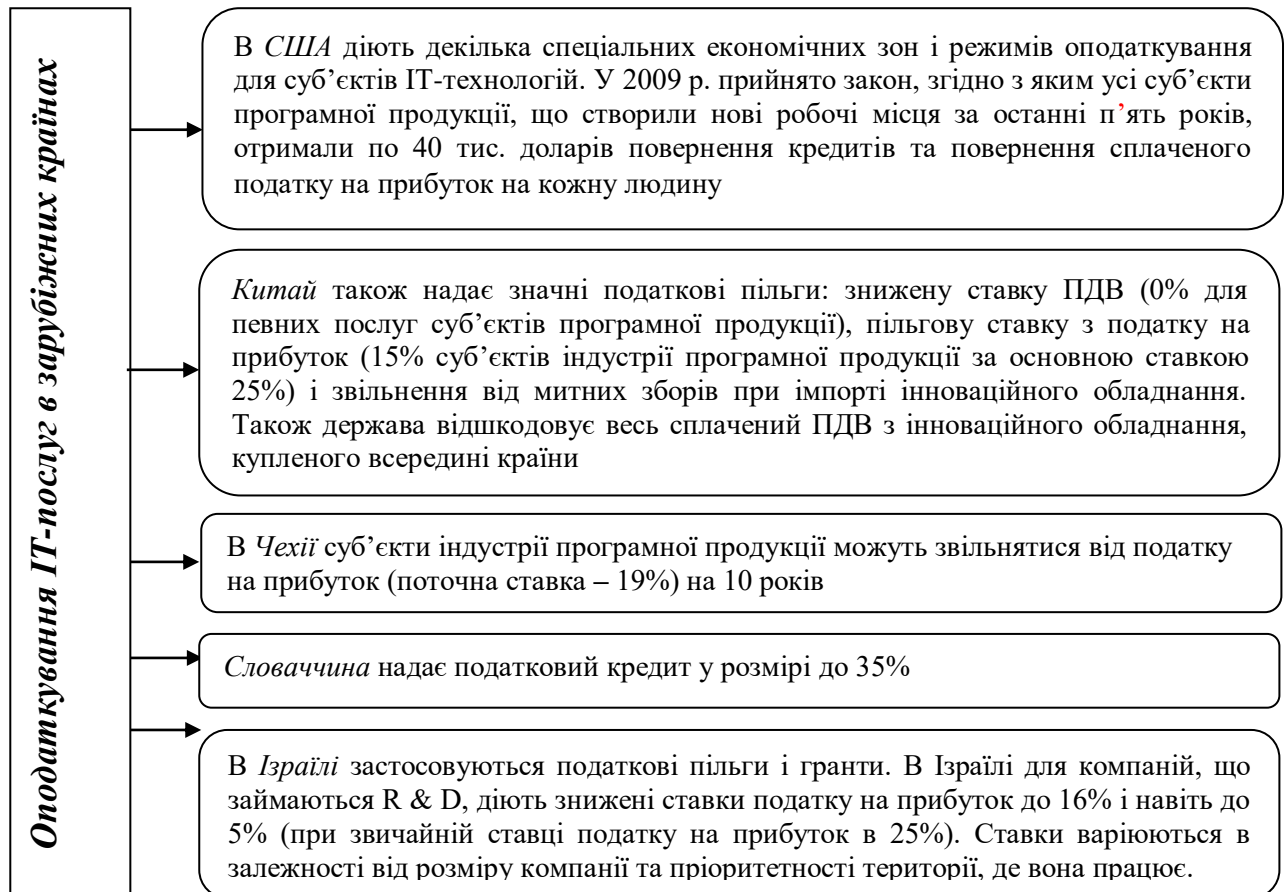

Рис. 1. Податкові пільги при оподаткуванні послуг ІТ-індустрії в зарубіжних країнах

Джерело: складено на основі досліджень [1]

З усіх перерахованих пільг в Україні працює тільки звільнення від ПДВ на всі операції з поставки програмного забезпечення. Тобто пільги застосовуються не певним суб'єктом, який отримав право на їх застосування, а всіма суб'єктами, які здійснюють відповідні операції [1].

Звідси випливає, що застосування такої пільги є не правом, а обов'язком платника податків.

Тому для України, яка досі вдало конкурувала на глобальному ринку, необхідно створити податковий режим, схожий з такими, що діють у країнах-конкурентах. За цих умов податкові пільги для української ІТ-індустрії можуть істотно стимулювати її розвиток до рівня зарубіжних країн [7, с. 352].

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Отже, оцінюючи результати проведеного дослідження можна зробити такі висновки. Аналіз змін податкового законодавства свідчить про значне зростання інтересу до галузі з боку держави. За останні роки було зроблено цілий ряд заходів, спрямованих на стимулювання ІТ-індустрії. Однак, говорити про ефективну підтримку з боку держави поки зарано. Тому необхідно удосконалити діючу систему оподаткування ІТ-послуг через застосування системних підходів з боку держави у сфері фіскальної політики щодо податкового регулювання послуг ІТ-технологій.

Для вирішення основних проблем оподаткування послуг ІТ-технологій, на нашу думку, необхідно:

- вдосконалити систему оподаткування, враховуючи позитивний практичний досвід конкуруючих країн у галузі ІТ;
- впровадити ефективні стимули для розвитку ІТ-технологій в Україні;
- сприяти підвищенню інвестиційної привабливості України як ІТ-країни, шляхом створення прозорих правил для залучення нових інвесторів та замовників;
- зменшити ставки ЄСВ для ІТ-галузі, що, у свою чергу, сприятиме виведенню з тіні заробітних плат ІТ-працівників;

– створити пільгові умови оподаткування послуг ІТ-технологій на основі зарубіжного досвіду.

Література

1. Аристов А., Гусейнова А. Світова практика фінансових стимулів в ІТ. URL:http://ko.com.ua/mirovaya_praktika_finansovyh_stimulov_v_it_113632
2. Карпова В. Оптимізація оподаткування ІТ-бізнесу за допомогою аутсорсингу // Бухгалтер і закон. URL: http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ008788.
3. Податки від ІТ-галузі зросли майже на 40% в третьому кварталі // Економічна правда. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/19/632334/>.
4. Податкове законодавство України у сфері надання ІТ-послуг // Офіційний сайт компанії Делойт в Україні. URL: <https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/tax/articles/itukraine.html>
5. Податковий кодекс України: прийнятий Верховною Радою України 02.12.2010 р. № 2755-17: текст зі змін., редакція від 01.01.20211. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
6. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: закон України від 16 липня 1999 р. № 996 - ХІУ із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Семенець А. О., Косарева І. П., Гончарова Д. О. Обґрунтування теоретичних підходів до формування податкової системи країни // Економіка та управління підприємствами. 2017. Вип. 10. С. 347-354.
8. Синчак В.П. Формування спрощеної системи оподаткування у контексті державної підтримки малого бізнесу та стимулювання зайнятості населення / В.П. Синчак // Облік і фінанси. 2012. № 4. С. 50-58.

References

1. Arystov A., Ghusejnova A. Svitova praktyka finansovykh stymuliv v IT.
URL:http://ko.com.ua/mirovaya_praktika_finansovyh_stimulov_v_it_113632
2. Karpova V. Optyimizacija opodatkovannja IT-biznesu za dopomoghoju autsorsynghu // Bukhghalter i zakon. URL:
http://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ008788
3. Podatky vid IT-ghaluzi zrosly majzhe na 40% v tretjomu kvartali // Ekonomichna pravda. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2017/12/19/632334/>
4. Podatkove zakonodavstvo Ukrajiny u sferi nadannja IT-poslugh. / Oficijnyj sajt kompaniji Deloit v Ukraini. URL:
<https://www2.deloitte.com/ua/uk/pages/tax/articles/itukraine.html>.
5. Podatkovyj kodeks Ukrajiny: pryjnjatyj Verkhovnoju Radoju Ukrajiny 02.12.2010 r. # 2755-17: tekst zi zmin., redakcija vid 01.01.20211. URL:
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
6. Pro bukhghalters'kyj oblik ta finansovu zvitnist' v Ukraini : zakon Ukrainy vid 16 lypnya 1999 r. № 996 - KHIY iz zminamy ta dopovnennyamy. URL: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Semenets' A. O., Kosaryeva I. P., Honcharova D. O. Obgruntuvannya teoretychnykh pidkhodiv do formuvannya podatkovoyi systemy krayiny // Ekonomika ta upravlinnya pidpryemstvamy. 2017. Vyp. 10. S. 347-354.
8. Synchak V.P. Formuvannya sproshchenoyi systemy opodatkovannja u konteksti derzhavnoyi pidtrymky maloho biznesu ta stymulyuvannya zaynyatosti naseleння / V.P. Synchak // Oblik i finansy . 2012. № 4. S. 50-58.